

A Duna perspektívája

Palásti Andrea képzőművésszel Dancsó Andrea beszélget

D. A.: Egyedülálló irányvonalat képviselsz a vajdasági magyar művészeti szcénában, összhangban a legfrissebb nemzetközi művészeti irányzatokkal és tendenciákkal. Alkotásaid projektszerűek, közösségi és edukatív jellegűek, valamint hosszú kutatómunka eredményeiként születnek meg, és a közvetlen környezetünkről próbálsz elmondani valamit általuk, legtöbbször a fénykép és a videó médiumán keresztül. Egy interkulturális újvidéki művészeti közegben gyökerezik a látásmódod, alkotásaidban pedig felfedezhetőek a vajdasági magyar gyökerek, amikor például a Magyar Szó fotóarchívumát kutatod. Művészként hogyan viszonyulsz a kulturális, szociológiai és természeti értelemben vett környezetedhez, miként próbálsz alakítani azt?

P. A.: Magyar, horvát, szerb, angol és német nyelvi közegben és kultúrában cseperedtem. Mindegyik látásmód érdekel, még akkor is, amikor az egyik ellentmond a másiknak. Háborús korszakban nőttem fel, magyarnak és horvátnak lenni, valamint ugyanabban az időben szerbnek is érezni magam igazán kontradiktórus identitásproblémát okozhatott volna. Mindegyiknek a saját igazát próbáltam megkérdőjelezni, átgon-dolni, átvenni, megérteni, elfogadni és persze megtagadni. Ezek a tapasztalatok nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a munkában is többféle, alternatív perspektívát vegyek fel, sokszor komoly témákat humorosan, önironikusan, önkritikusan közelítsek meg.

D. A.: A kortárs fotográfia egyik újabb irányvonala a fényképeket és azok szerzőiségét sokkal tágabban kezeli és értelmezi: a fényképtárgy szabadon használható eszköz, ezzel pedig teret ad archív vagy akár családi felvételek újraértelmezésének is. Te hogyan alkalmazod a kamerát, illetve a fényképet önmagad kifejezésére?

P. A.: A fényképet dokumentumnak tartom. De nem annak a dokumentumának, ami a fényképen van, hanem annak, ami nem került rá a fényképre. Ebben különbözik a dokumentumfotótól, mivel a dokumentumfotó bizonyítani akar, ennek az esetében a kép egyfajta bizonyítéka annak, ami történt. Én éppen ennek az ellenkezőjét, vagyis a másik oldalát próbálom felmutatni. Engem nem annyira érdekel, mi van a főtón, hanem hogy mi vezetett addig, hogy az adott fotó megszülessen. Számomra sokkal fontosabb, hogy mi az, ami a fényképen kívül maradt, mint az, ami éppen el van kapva. Éppen ezért a családi fotók vagy a különböző archívumokban lévő fényképek nagyon értékes nyomot adnak ahhoz, hogy a fotó felületén túl keressük az igazi sztorit. A *Bühnenbilder* című munkám, melyben a második világháború alatt készült zsidó családi fotók után kutattam, éppen erről szól. Gyakran hamis dokumentumokat használva, egyes zsidó családok turistáknak álcázták magukat. Szóval egy „örömteli” családi pillanat egészen mást jelenthet, ha felfedezzük a kép keletkezésének körülményeit.

D. A.: Hogyan találsz rá a témáidra, és hogyan változott az évek során az érdeklődésed?

P. A.: Az első lépés mindig az, hogy felteszem magamnak a kérdést, hogy mi az, amit még nem tudok. Persze sok mindent nem tudok, és nem is fogok megtudni, de a projektjeim során legalább egy picit közelebb próbálok hozni magamhoz a világot. Mindig van egy fókusztemám, egy eset-tanulmányom, de valóban szerteágazóak ezek a témakörök. Mindegyik projektem több hónapon át zajlik, és ezek során más-más helyzetekbe, egy egészen más közegbe teszem magamat. Egy művész és most már kutató tanár előtt majdnem minden ajtó nyitva áll. Csak egy hivatalos kérvény kell ahhoz, hogy ajtót nyissanak az egyébként szüleesebb közönség előtt zárt intézmények. Így kaptam belépőt például a schönbrunni állatkertbe is, ahol pár hónapig zoológusnak érezhettem magam, majd az újvidéki vízművekbe és a csatornázási kövvállalatba, amit a szennyvízcsatorna segéd munkásaként próbáltam bejárni, valamint az Újvidéki Egyetem herbáriumába, ahol kvázi botanikust játszottam.

D. A.: Amikor belekezel egy művészeti projektbe, legtöbbször egy adott problémát jársz körbe. Miről szól a legújabb projekted, a Hydrophytes?

P. A.: A *Hydrophytes* csak egy munkacím, mert valójában még mindig alakulófélben van a fotósorozat. A fényképek az Újvidéki Egyetem Természettudományi Kar Biológia és Természetvédelmi Tanszék herbáriumának egy részét, pontosabban a Duna vízínövényeinek préselt gyűjteményét térképezik fel. A Duna-tematika már két éve foglalkoztat, tanulni próbálok róla és tőle, valamint mindazoktól, akik vele dolgoznak. Így keletkezett a woodiana.today weboldal is, egy időjárás-előrejelzési rendszer, melyet egy kínai idegenhonos kagyló-jósoló üzemeltet a Duna jövőjéről spekulálva. Egy másik projekt, a *Fatberg anatómiája* az újvidéki szennyvízcsatorna hatását kutatja, megszemélyesítve a „fatberg”-et („zsírhegy”), mely valójában semmi más, mint egy közetszerű hulladéktömeg, mely a csatornarendszerünkben „él”, és emberi hulladékokból „táplálkozik”. Valószínűleg a *Hydrophytes* fotósorozat is egy spekulatív fabulációba fog áttérni, amelyben egy jövőbeli hidrobotanikus visszatér a Duna üres medrébe, és a kiszáradt növényeken keresztül próbálja megfejteni a folyó kiszáradásának okát. Ha figyelembe vesszük, hogy a dunai növénytársulásoknak nagy biológiai jelentőségük van, mert a víz állapotának kiváló javítói, valamint közreműködnek a folyam öntisztulásában is, megfigyelésükön keresztül meg lehetne állapítani, hogy milyen katasztrófa okozta a Duna eltűnését. A fotósorozat esztétikája digitális manipulációval jött létre, ezzel a jövőbeli laboratóriumi eljárással keletkezett, újmódi „röntgenfelvételt” visszhangozva.

D. A.: Számos nemzetközi projektben veszel részt, és a gondolkodásmóddobban is meghatározó a határok feszegetése.

P. A.: Számomra nagyon fontosak a nemzetközi kapcsolatok, mert csakis azok között érzem magam professzionális, hivatásos művésznek. Sokszor azzal viccelek, hogy itthon egyetemi tanár vagyok, a művészetet pedig csak amatőr szinten művelem. Itt persze nem csupán arra gondolok, hogy művészként nem vagyok megfizetve, vagyis hogy a művészetből nem lehet megélni, hanem egyszerűen nálunk nincs megfelelő infrastruktúra – múzeumok, galériák, pályázatok, továbbképzések, közönség és aktív művészeti közösségek, ahol egymást támogatjuk. Sokkal többet tanultam, tapasztaltam, értem el a határainkon túl.

D. A.: Ez a két aspektus, a tanítás és az alkotás azonban mondhatni kölcsönhatásban állnak egymással, kihatnak egymásra. Sokszor bevonod a projektjeidbe a diákjaidat, így egyfajta közösségi alkotás során formálódik a művészi mondanivaló.

P. A.: A Művészeti Akadémián a *Vizuális elemek és a formaelmélet* tantárgyat tanítom. Ennek célja, hogy a diákok elsajátítsák a törvényszerűségeket, hogy megértsék, milyen vonalak léteznek, hogy megtanulják a színkeverés alapjait, hogy ráérezzenek a lineáris perspektívára. Kimondottan esztétikán, matematikán (perspektíva), fizikán és kémián (színelmélet) alapuló definíciókat kellene tanítanom ahhoz, hogy kiváló, esztétikus műalkotásokat készíthessenek a diákok. Sajnos mindezeket a törvényszerűségeket a mai világ már megcáfolta, ugyanis elvesztettük a perspektívát, manapság már minden homályos, és a színek is kifakultak. Az antropogén éghajlatváltozás, a covid, a háborúk, a nacionalizmusok és faszizmusok, a globális gazdasági válság destabilizálta a világot és ezzel a művészetet is. Most érezzük leginkább, hogy fogalmunk sincs, mi vár még ránk. Ezért úgy érzem, itt az idő, hogy a kimondottan esztétikán alapuló pedagógiát is újraértelmezzük. És éppen ebből kiindulva elgondolkodjunk azon, hogyan lehet művészetet tanítani, és hogyan kapcsolódhat be a művészet ezekbe a kilátástalan, válságos időkbe. Úgy döntöttem, hogy szubvertálok a vizuális elemeket, azzal, hogy az egész tantárgyon keresztül a Dunát vesszük esettanulmányként, nem pedig a közönséges művészeti példákat. Ha formatervezésről van szó, testünkkel például különböző hullámokat és vízi formákat próbálunk megtestesíteni – dagály és apály, aszály és árvíz. Ha a színelméletről tanulunk, a Duna vízének színét szemléljük különböző kontextusokban: például 1942. január 21. és 23.-a között a Duna vize piros volt; manapság a legnagyobb problémát és a Duna vízének az elszíneződését a nemlétező városi szennyvíztisztító rendszer okozza, így a szennyvízcsatorna kimeneténél a Duna vize sötétbarna. Ezeket, és még más pontokat a Dunán meglátogatjuk, és így vezetem rá a diákokat arra, hogy tágabban értelmezzék a színelméletet, mert a Duna színe a zűrzavaros történelem, a lomha gazdaság, és a változó földrajzi viszonyok szerint változik. Persze ezzel nem csak a szín változik, hanem a folyam formája, a tere, és a mi lá-

tásmódunk is. Úgy érzem, ha rávilágítunk arra, hogy a történelem során milyen változás érte a Duna vizét, akkor ez egy jó kreatív tréning lehet arra, hogy nemcsak másképp lássák a világot, hanem hogy a jövőben más lehetőségeket is képesek legyenek elképzelni. Ezután talán képesek lesznek megmenteni bennünket a kilátástalan jövőnktől (*nevet*).

Számunk szerzői

ANGELI Maja (Janáky Marianna, 1955) író, költő

BALÁZS Attila (1955) író, újságíró

BENE Adrián (1977) irodalomtörténész, filozófus

BETHLENFALVY Gergely (1993) költő

BITTNER Mónika (1978) költő, kritikus

CSORBA Béla (1950) költő, néprajzkutató, pedagógus

DANCSÓ Andrea (1993) szerkesztő, kritikus

JÓDAL Kálmán (1967) író, kritikus

LOSONCZ Márk (1987) filozófus

ORCSIK Roland (1975) író, költő, műfordító, egyetemi tanár

PALÁSTI Andrea (1984) képzőművész, egyetemi tanár

PISZÁR Ágnes (1962) kritikus, könyvtáros

SZABADOS Attila (1999) egyetemi hallgató

TATÁR Sándor (1962) költő, kritikus, műfordító

TÓTH Ramóna Mirtill (1999) szerkesztő

VUKMAN Péter (1980) történész, egyetemi tanár

ZAKINSZKY TOMA Viktória (1980) újságíró, író, egyetemi tanársegéd

A szám megjelenését a Szerb Köztársaság Művelődési és Tájékoztatási Minisztériuma, a Tartományi Művelődésügyi, Tömegtájékoztatási és Vallási Közösségi Titkárság, a Magyar Nemzeti Tanács, Újvidék Város Önkormányzata, a Bethlen Gábor Alap, valamint a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Град Нови Сад

A jelen folyóiratban szereplő tartalmak nem feltétlenül tükrözik a kiadványt támogató Újvidék Város Önkormányzatának hivatalos álláspontját.

HÍD – irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat. – 2022. április.
Kiadja a Forum Könyvkiadó Intézet. Igazgató: Virág Gábor. Szerkesztőség és kiadóhivatal: 21000 Novi Sad, Vojvoda Mišić u. 1., telefon: 021/457-216; a Híd honlapja: www.hid.rs; e-mail: hid@forumliber.rs – A Szerb Köztársaság Tudományügyi és Technológiai Minisztériuma által tudományosnak (M53) minősített folyóirat. – Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. – Előfizethető az Izdavački zavod Forum 840-905668-94-es számlára (broj modela 97, poziv na broj [odobrenje] 16-80250-742131-00-04-820); előfizetéskor kérjük feltüntetni a Híd nevét. – Előfizetési díj belföldön 960 dinár. Egyes szám ára 200 dinár, a duplaszám ára 300 dinár. Külföldre és külföldön egy évre 50 EUR – Készült a Magyar Szó Lapkiadó Kft. nyomdájában, Újvidéken. – YU ISSN 0350-9079

CIP – A készülő kiadvány katalogizálása

A Matica srpska Könyvtára, Novi Sad

82+3

HÍD : irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat / Főszerkesztő Berényi Emőke. – 1. évf., 1. sz. (1934) – 7. évf., 15. sz. (1940); 9. évf., 1. sz. (1945)–. – Újvidék : Forum Könyvkiadó Intézet, 1934–1940 ; 1945–. – 23 cm

Havonta

ISSN 0350–9079

COBISS.SR-ID 8410114